

> Retouradres Postbus 18601 2502 EP Den Haag

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer Dr. E.E.W. Bruins
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Datum	Pagina	Kenmerk	Uw kenmerk
14 mei 2025	1 van 11	2025-0000310979	51532432

Betreft

Advies ontwerp wijziging Archiefwet 1995 ter uitvoering van overweging 158 van de AVG

Geachte heer Bruins,

U heeft het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI) op 31 maart 2025 gevraagd om advies over uw conceptwetsvoorstel om de Archiefwet 1995 te wijzigen ter uitvoering van overweging 158 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Aanleiding van het wetsvoorstel is een waarschuwing van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) over plannen van het Nationaal Archief (NA) om gedigitaliseerde dossiers van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR) vanaf 2 januari 2025 online te zetten. Deze plannen houden in dat iedere internetgebruiker dit archief over collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog onbeperkt kan doorzoeken. Volgens de AP is dit in strijd met de AVG, omdat de plannen onnodig grote privacy risico's met zich meebrengen voor mensen die in het archief voorkomen en mogelijk nog leven. Daarnaast ontbreekt in de Archiefwet een grondslag voor een uitzondering op het AVG-verbod om bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens in te zien bij de archiefdiensten.¹

---

¹ Artikel 2a van de Archiefwet 1995 luidt (voor zover relevant):

"Bijzondere categorieën van persoonsgegevens en persoonsgegevens van strafrechtelijke aard (...) kunnen worden verwerkt, indien die verwerking verband houdt met:

(...)
d. het beheer van archiefbescheiden die in een archiefbewaarplaats berusten, met uitzondering van het ter raadpleging of gebruik beschikbaar stellen van zodanige archieven."

In de Archiefwet 20.. is in artikel 1.2, tweede lid, een vergelijkbare bepaling opgenomen.

U beoogt met het wetsvoorstel “een nieuwe balans” te regelen tussen het belang van de bescherming van persoonsgegevens, en het belang van toegang tot overheidsinformatie.² Het wetsvoorstel is niet alleen gericht op het CABR, maar ook bedoeld voor andere archieven die bijzondere en/of strafrechtelijke persoonsgegevens bevatten van mensen die nog leven.

Samenvatting van het advies

ACOI steunt uw inzet om de online beschikbaarstelling van het CABR goed te regelen. Dit oorlogsarchief is immers belangrijk, beladen én privacygevoelig. Uit het wetsontwerp kunnen we onvoldoende opmaken welke uitkomst u voor ogen heeft, maar in uw nieuwsbericht daarbij staat het duidelijker: “deze wetwijziging moet het mogelijk maken dat het gedigitaliseerde CABR online toegankelijk wordt voor een breed publiek.”³ Dat schept verwachtingen. Tegelijkertijd bouwt het wetsvoorstel nog steeds stappen in om de privacy te beschermen. Waar leiden die stappen ons concreet heen? Wat kan er straks nou wel en wat niet?

De kern van het advies van ACOI is dat u als minister zo snel mogelijk een reëel toekomstperspectief biedt voor online onderzoek in het CABR.

Volgens ACOI staat één ding vast: openbaarheid staat terecht voorop in de Archiefwet, maar het is niet zwart-wit, het is niet een keuze tussen wel of niet openbaar. Zolang er in archieven nog mensen voorkomen die leven, moeten we hun privacy respecteren. Het mooie is dat de Archiefwet hier al lang een systematiek voor heeft. Het CABR valt namelijk, met andere privacygevoelige archieven, in de categorie “beperkt openbare” archieven. ACOI zou die wettelijke categorie haast willen omdopen tot “zorgvuldig openbare” archieven. Want “beperkt” betekent niet dat niemand er bij kan; de crux is dat veel mensen er juist wel bij kunnen, maar onder condities waardoor persoonsgegevens niet vrijelijk gaan circuleren in het publieke domein. Dat is zorgvuldigheid en die kan ook worden toegepast om de voordelen van de digitalisering van het CABR te verzilveren. Hoe? Daarover gaan onze aanbevelingen. De eerste aanbeveling is praktisch, de tweede gaat over het wetsvoorstel zelf.

- ***Aanbeveling 1: Investeer in de inrichting van een digitale studiezaal waar mensen - op verzoek en onder voorwaarden – online onderzoek kunnen doen in het CABR.***

Voor de gecontroleerde toegang tot een digitale studiezaal kan volgens ACOI worden voortgebouwd op de principes van het huidige inzagebeleid in de papieren dossiers op locatie, waarbij de algemene rijksarchivaris per verzoek een inzagebesluit neemt en de verzoeker vertrouwelijk met persoonsgegevens moet omgaan. Deze principes zijn inmiddels geconsolideerd in het ontwerp voor het nieuwe Archiefbesluit.⁴ Het is niet helemaal zeker of binnen de bestaande en voorgenomen regelgeving alle doelgroepen daadwerkelijk bediend kunnen worden, dus niet alleen onderzoekers maar ook nabestaanden. Zo nodig kan de minister daarvoor een gerichte grondslag realiseren in dit wetsvoorstel. ACOI realiseert zich terdege dat het bouwen van een beveiligde digitale studiezaal tijd kost, en geld. Maar u investeert dan niet alleen in het CABR; het is ook nodig voor online onderzoek in andere privacygevoelige (digitale) archieven. In feite worden

² Het wetsvoorstel ziet op aanpassing van zowel de Archiefwet 1995 als van het op dit moment bij de Eerste Kamer ahangende wetsvoorstel tot modernisering van de Archiefwet 1995 (Archiefwet 20..).

³ [Wetsvoorstel om oorlogsarchief CABR online toegankelijk te maken in internetconsultatie](#) | Nieuwsbericht | [Rijksoverheid.nl](#)

⁴ [Overheid.nl](#) | Consultatie Archiefbesluit 20xx. Zie ook: [Advies over het ontwerp archiefbesluit - ACOI publicaties](#).

de eerste stappen nu al gezet, omdat het NA in zijn gebouw en bij regionale archieven laptops wil neerzetten voor onderzoek in de gedigitaliseerde dossiers van het CABR.⁵

- ***Aanbeveling 2: Schrap in het wetsontwerp de nieuwe procedure, waarbij de algemene rijksarchivaris een algemeen besluit moet nemen over de online toegang tot het CABR.***

Wij vrezen dat dit in de praktijk een tussenstap zal blijken die enkel vertraging veroorzaakt. Eerst moet het wetsvoorstel in deze vorm worden aangenomen, dan pas kan de algemene rijksarchivaris een voorgenomen besluit voorleggen voor zienswijzen, en daarna kunnen mensen bezwaar maken tegen het definitieve besluit en nog in beroep bij rechter. Al met al kan het dus jaren duren voordat er uitsluit is of het CABR echt online beschikbaar kan komen voor iedere internetgebruiker. Omdat hier grondrechten in het geding zijn (privacy) is er een reële kans dat de voornemens onderweg toch ergens sneuvelen. En in de tussentijd zal het CABR, zo vrezen wij, voor niemand online toegankelijk worden. Overigens steunen we wel de overige wetswijzigingen, waaronder de bepaling die archiefdiensten de grondslag biedt om mensen überhaupt inzage te kunnen (niet: moeten) geven in archieven met bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens.

Alternatief: Mocht u toch het wetsvoorstel in deze vorm willen doorzetten, ook dan is ons advies om nu al te starten met de inrichting van een beveiligde digitale studiezaal, niet alleen als terugvaloptie voor het CABR, maar als duurzame investering in de toekomst van het Nederlandse archiefwezen.

Hieronder lichten we de aanbevelingen uitgebreider toe. Maar eerst staan we stil bij de uitgangspunten voor dit advies, die samenhangen met de belangen die spelen bij de toegang tot het CABR.

Toelichting

Uitgangspunten voor dit advies

Het CABR bevat dossiers over mensen die verdacht werden van collaboratie met de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog. In totaal gaat het om bijna 4 kilometer papier over ongeveer 425.000 personen, met getuigenissen en gerechtelijke uitspraken, persoonlijke brieven en evenzovele verhalen en herinneringen die zijn opgetekend in de dossiers. Er komen niet alleen (vermeende) daders in voor, maar ook slachtoffers, omstanders, familieleden, getuigen en opsporingsambtenaren. Dit maakt het CABR tot een uitzonderlijk archief: het is belangrijk, beladen én privacygevoelig. En het maakt dat de online beschikbaarstelling van de dossiers zorgvuldig geregeld moet zijn. Om hierover te adviseren, volgt ACOI de volgende drie uitgangspunten:

- ***Uitgangspunt 1: Er is grote behoefte aan online toegang tot het CABR.***

Het CABR is zonder twijfel één van de belangrijkste en meest geraadpleegde oorlogsarchieven in ons land. Toegang tot dit archief is niet alleen belangrijk voor wetenschappers, maar ook voor makers van boeken, films, series, tentoonstellingen en lesmateriaal over de oorlog. Bovendien is

⁵ Veel archiefdiensten hebben inmiddels een zogenaamd e-depot voor het beheer van digitale overheidsinformatie. Een eerste aanvang voor online raadpleging van openbare archieven is gemaakt; zie bijvoorbeeld [Groninger Archieven e-depot](#).

toegang nodig voor mensen die willen nagaan wat henzelf of hun familieleden destijds precies is overkomen.

Sinds de overbrenging van het CABR naar het NA, in 2000, weten heel veel onderzoekers en nabestaanden de weg te vinden naar de studiezaal voor historisch onderzoek in papieren dossiers. De laatste jaren werden maar liefst zo'n 4000 verzoeken per jaar om inzage afgehandeld.⁶ Door digitalisering van dossiers, die in 2027 voltooid zal zijn (nu is ongeveer een derde gereed), kunnen mensen het archief full-text⁷ doorzoeken. Dit is een belangrijke vooruitgang, want hierdoor is het namenregister van verdachten niet langer de enige 'ingang' tot het archief. Het betekent dat nu ook slachtoffers en hun nabestaanden in het CABR beter dossiers en verhalen kunnen vinden die gaan over hun familieverleden, namelijk door de inhoud van dossiers te doorzoeken op namen, plaatsnamen en trefwoorden. Door het archief bovendien online te publiceren, wilde het NA de toegangsdrempel verder verlagen.

Huidige situatie: Na de waarschuwing van de AP heeft u besloten om de online publicatie uit te stellen en de wet te wijzigen. Wel is alvast het namenregister online gezet. Het gaat om namen van personen die destijds onderzocht zijn en die inmiddels aantoonbaar zijn overleden. Hiermee kunnen mensen zelf uitzoeken of er in het CABR een (verdachten)dossier is op een bepaalde naam.⁸ Voor inzage in de geselecteerde dossiers moeten mensen nog steeds een verzoek indienen en naar de studiezaal van het NA komen; zij krijgen daar inzage in de papieren dossiers. Inmiddels werkt het NA aan een tijdelijke voorziening waardoor mensen op de studiezaal met een laptop door het (reeds gescande) materiaal kunnen zoeken. Dergelijke studieplekken wil het NA ook realiseren op andere plekken in het land, bij regionale archiefdiensten. Die tijdelijke voorziening vindt ACOI van groot belang, vooral voor de nabestaanden van slachtoffers.⁹ In feite zet het NA zo ook de eerste en noodzakelijke stappen op weg naar een volledig digitale studiezaal, voor zowel openbaar als beperkt openbaar archief (op verzoek en onder voorwaarden beschikbaar archief).

- ***Uitgangspunt 2: Goede voorlichting over de aard van het CABR is cruciaal.***

Het CABR is tegelijkertijd een beladen archief. Het gaat tenslotte over collaboratie met de bezetter, en bijzondere rechtspleging van destijds bestond naast de reguliere rechtspraak en wijkt op belangrijke punten af van het reguliere strafrecht. Zo werden bepaalde gedragingen pas achteraf strafbaar gesteld, kon een rechter nieuwe maatregelen opleggen (zoals ontzetting uit het kiesrecht of beroepsverboden) en werd de doodstraf opnieuw ingevoerd. Het doel was duidelijk: herstel van de rechtsorde en moreel gezag na een diep ontwrichte periode. De simpele aanwezigheid van een naam in het namenregister is echter geen bewijs van schuld. Heel veel mensen zijn wel onderzocht, maar niet vervolgd, en dus ook niet veroordeeld of vrijgesproken. Ook verklaringen van getuigen en omstanders die in de dossiers zijn opgenomen, zijn niet altijd accuraat. Kortom: om de stukken in een dossier goed te plaatsen, is enige kennis en uitleg over de context nodig.

⁶ ECLI:NL:RBMNE:2016:3277 In deze uitspraak staat dat het NA ongeveer 400 verzoeken per maand afhandelt.

⁷ De scans hebben een machine leesbaar formaat.

⁸ Er is geen 100% zekerheid, omdat in het online register geen namen staan van personen die niet aantoonbaar zijn overleden.

⁹ In de studiezaal is sinds januari 2025 het aantal plekken uitgebreid naar 140, waarvan er elke dag ruim 60 beschikbaar zijn voor het CABR. Desondanks is er een tekort aan plekken en moeten CABR-onderzoekers vaak een maand of twee wachten. En doordat iedereen nu een plek moet reserveren ondervinden ook andere bezoekers hinder.

Huidige situatie: Op de website Oorlog voor de Rechter¹⁰ is nu al informatie te vinden over de aard van de rechtspleging destijds. Het is de bedoeling dat mensen uiteindelijk in de online omgeving op een interactieve manier meegenomen worden in de stukken en hier al lezend de nodige uitleg krijgen. Die gerichte voorlichting tijdens het lezen van dossiers vindt ACOI heel belangrijk, ook omdat het speculaties op basis van het namenregister en onderzoeksmateriaal in dossiers enigszins tegengaat. Maar deze vorm van voorlichting komt pas tot zijn recht als mensen de dossiers ook inderdaad online kunnen raadplegen.

• ***Uitgangspunt 3: De privacy van nog levende personen moet worden beschermd.***

Het CABR is tot slot een privacygevoelig archief. Er komen niet alleen ‘gewone’ persoonsgegevens zoals namen en adressen in voor maar ook strafrechtelijke en bijzondere gegevens van mensen die (mogelijk) nog leven. Van bijzondere persoonsgegevens is sprake wanneer hieruit blijkt: iemands ras of etnische afkomst, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, lidmaatschap van een vakbond, gezondheid, seksueel gedrag of seksuele gerichtheid, genetische en biometrische gegevens. Omdat het CABR dergelijke persoonsgegevens bevat, was de openbaarheid van het archief voor 75 jaar beperkt, tot 2025.¹¹ De consequentie hiervan is dat mensen bij het NA alleen op verzoek en onder voorwaarden inzage krijgen in specifieke dossiers. Zo moet de verzoeker uitleggen wat het doel van het onderzoek is¹², kan hij geen kopieën maken, en mag hij persoonsgegevens uit dossiers niet verder verspreiden.¹³

Huidige situatie: Inmiddels heeft het NA met behulp van het Nationaal Register van Overledenen (NRO) kunnen controleren welke verdachten zijn overleden, en alleen die dossiers zouden online gezet worden. Er komen in de dossiers echter ook anderen voor, zoals slachtoffers, omstanders, familieleden, getuigen en opsporingsambtenaren. Namen en andere gegevens (geboorteplaats of – datum) en beschrijvingen van deze personen zijn vaak niet precies genoeg om ze vooraf te vergelijken met het NRO, ook niet met de slimste software van dit moment. Maar zodra mensen zelf de dossiers doorzoeken en de inhoud lezen kunnen zij wel uitvinden of gissen wie “Jan Bakker” of “de bakker” om de hoek geweest zou kunnen zijn.¹⁴ Dat is natuurlijk precies waar nabestaanden in geïnteresseerd zijn, maar het is ook een risico voor de privacy. Want zo kunnen verhalen naar boven komen die herleidbaar zijn tot nog levende personen, verhalen waar betrokkenen mogelijk zelf geen weet van hebben en die wel in het publieke domein gaan circuleren. Dat betekent dat de privacy van deze mensen wordt geschonden. ACOI vindt dat de

¹⁰ [Over het archief | Oorlog voor de Rechter - Oorlog voor de Rechter](#)

¹¹ De bijzondere rechtspleging is begin jaren '50 beëindigd. Daarna zijn alle afzonderlijke archieven die betrekking hadden op de bijzondere rechtspleging bij elkaar gebracht in één archief: het centraal archief bijzondere rechtspleging. Dit archief is in 2000 door het ministerie van Justitie overgebracht naar het NA. Er gold een openbaarheidsbeperking tot 2025, dat is de maximale termijn van 75 jaar in de Archiefwet 1995, hoewel een langere termijn en verlenging door de minister van OCW wel mogelijk is. In de nieuwe Archiefwet wordt de maximale beperkingstermijn om redenen van privacy verhoogd naar 110 jaar vanwege de gestegen levensverwachting.

¹² Toegang is mogelijk in het kader van wetenschappelijk, historisch of statistisch onderzoek, als het vragen van uitdrukkelijke toestemming onmogelijk blijkt of een onevenredige inspanning kost en bij de uitvoering is voorzien in zodanige waarborgen dat de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene niet onevenredig wordt geschaad. Het onderzoek moet een algemeen belang dienen. Ook wanneer een onderzoeker kan aantonen dat betrokkene(n) zijn overleden of uitdrukkelijke toestemming heeft van betrokkene(n) is raadpleging mogelijk.

¹³ Zie [Inzage in beperkt openbaar archief | Nationaal Archief](#)

¹⁴ Informatie wordt beschouwd als een persoonsgegeven als het direct iets over een specifiek persoon zegt of als deze informatie naar een persoon te herleiden is.

minister dit zoveel als mogelijk zou moeten voorkomen. Niet alleen omdat de AVG dit vereist, maar ook vanuit ethische overwegingen.

Hoe nu verder?

In de media, het parlement en de samenleving kwam pas na de waarschuwing van de AP een echte publieke discussie los. Nu, bij de internetconsultatie voor het wetsvoorstel, zijn de meningen verdeeld. Sommigen vinden dat de tijd gekomen is om iedereen de gelegenheid te geven om het gehele archief online te doorzoeken en te gebruiken. Anderen maken zich zorgen over schending van de privacy. Wat ACOI opvalt is dat in de reacties op de internetconsultatie ook is gezocht naar een middenweg; zo zijn er suggesties om de identiteit van aanvragers te controleren met DigiD en hen onder voorwaarden toegang te verlenen. Niet alleen deskundigen opperen dit, maar ook andere burgers. Zij reiken u als het ware de sleutel aan om de belangen van openbaarheid en privacy met elkaar te verzoenen. In de volgende paragraaf schetsen we een concrete oplossing die de voorkeur heeft van ACOI.

- ***Toelichting aanbeveling 1: investeer in een digitale studiezaal.***

Deze oplossing is een vertaling van het huidige inzagebeleid op locatie, op de studiezaal bij het NA, naar een online omgeving. Daarbij hebben we zo goed mogelijk gebruik gemaakt van de al beschikbare adviezen van de AP over het CABR.¹⁵ Het is uiteindelijk aan de minister om invulling te geven aan de exacte inrichting, maar op hoofdlijnen gaat het volgens ACOI bijvoorbeeld om de volgende organisatorische en technische maatregelen:

- Mensen doorlopen een inlog- en aanvraagprocedure, en de Rijksarchivaris moet hen toestemming geven om dossiers op afstand online in te zien, of het verzoek afwijzen.
- Voorwaarde blijft dat mensen alleen toegang krijgen voor wetenschappelijk, historisch en statistisch onderzoek, conform artikel 24 van de Uitvoeringswet AVG (UAVG). Net als nu, is dus een uitleg van de verzoeker over het doel van het onderzoek vereist.
- ACOI acht het van belang dat niet alleen wetenschappers toegang kunnen krijgen. Hetzelfde moet blijven gelden voor mensen die onderzoek doen voor bijvoorbeeld een tentoonstelling of lesmateriaal, voor journalistiek werk, een boek, een film of een andere publicatie over de Tweede Wereldoorlog of de bijzondere rechtspleging.
- Vanzelfsprekend moeten ook nabestaanden toestemming krijgen om via de digitale studiezaal onderzoek te doen in het CABR.
- Wat we voor ons zien, is dat een toegelaten onderzoeker of nabestaande niet alleen het namenregister met verdachten benut, maar ook aan de hand van andere namen, plaatsnamen en trefwoorden op zoek kan naar dossiers die voor hem of haar relevant zouden kunnen zijn. Die full-text doorzoekbaarheid is immers het grote voordeel van de digitalisering van het CABR. Eventueel kan als extra waarborg voor de privacy een 'tussenstap' worden ingebouwd waardoor onderzoekers als zoekresultaat eerst alleen de dossiernummers krijgen, en pas na autorisatie door het NA, de inhoud van de betreffende stukken kunnen raadplegen.
- Wanneer het NA i.e. de algemene rijksarchivaris de onderzoeker toegang verleent, moet tenminste in het inzagebesluit staan dat deze persoonsgegevens niet breder bekend mag maken. In het besluit kan aan het ongeoorloofd delen van persoonsgegevens consequenties

¹⁵ Het betreft: Formele waarschuwing AP over CABR, 26 november 2024. Advies AP over amendement bij het wetsvoorstel Archiefwet 20..., 6 februari 2025. Advies AP over tijdelijke voorziening CABR, 24 april 2025. Het laatste advies heeft de AP tegelijk met de verzending aan de minister gedeeld met ACOI zodat we er kennis van konden nemen tijdens het opstellen van dit wetgevingsadvies.

worden verbonden. Beter nog is om mensen een verklaring van die strekking te laten ondertekenen.

- De indiening en toetsing van de individuele aanvragen en autorisatie van de toegang tot de dossiers is volgens ACOI voor een flink deel te automatiseren.
- Zoekmachines en diensten zoals ChatGPT die gebaseerd zijn op (generatieve) kunstmatige intelligentie, moeten niet in de beschermde online omgeving kunnen komen.
- In het ontwerp voor het nieuwe Archiefbesluit (artikel 6.2.) is bepaald dat verzoekers voor eigen gebruik kopieën kunnen krijgen als zij onderzoek doen naar genocide, misdrijven tegen de menselijkheid, of oorlogsmisdrijven, die gedurende de Tweede Wereldoorlog heeft of hebben plaatsgevonden. Dat zou betekenen dat na de inwerkingtreding van het Archiefbesluit met betrekking tot deze specifieke onderzoeken geen technische maatregelen nodig zijn om het downloaden en kopiëren van stukken tegen te gaan. Mocht de AP daarover anders oordelen¹⁶, dan kunnen ICT-deskundigen het NA assisteren om een beschermingsniveau te realiseren dat past bij privacygevoelige archieven.

Natuurlijk is inzage onder voorwaarden via een digitale studiezaal niet van de ene op de andere dag geregeld. Het kost tijd, expertise en geld. Maar die investeringen zijn volgens ACOI meer dan gerechtvaardigd, gezien de belangen die er spelen. Hieronder zetten we de voordelen op een rij:

- We benutten de voordelen van digitalisering en het internet; mensen kunnen thuis of op de werkplek onderzoek doen in het CABR en de full-text zoekopties zo veel mogelijk benutten.
- Tegelijkertijd zijn er waarborgen om persoonsgegevens te beschermen van mensen die in het archief voorkomen en die mogelijk nog leven.
- Er is winst op de lange termijn. Een digitale studiezaal voor gecontroleerde toegang tot privacygevoelige archieven moet er namelijk sowieso een keer komen; het is immers de logische consequentie van de digitalisering van bestaande archieven, de instroom van digitaal 'geboren' archieven en de verwachtingen die mensen hebben over online beschikbaarstelling hiervan.
- Een laatste en belangrijk voordeel is, dat voor deze oplossing slechts een beperkte wetswijziging nodig is. Zie voor uitleg de volgende paragraaf.

• **Toelichting aanbeveling 2: Schrap in het wetsontwerp de extra procedurele stap.**

Voor de gecontroleerde toegang tot een digitale studiezaal kan volgens ACOI goeddeels worden voortgebouwd op de principes van het huidige inzagebeleid, waarbij de Rijksarchivaris per verzoek een inzagebesluit neemt. Deze principes zijn inmiddels geconsolideerd in het ontwerp voor het nieuwe Archiefbesluit.¹⁷ In de bijlage hebben we die wettelijke systematiek zo eenvoudig mogelijk weergegeven in een afbeelding.

Indien de omstandigheden rond het CABR nog tot extra inzichten hebben geleid, dan zouden die alsnog en gericht in dit wetsvoorstel of in het ontwerp voor het nieuwe Archiefbesluit verwerkt moeten worden. Zo denkt ACOI dat de Uitvoeringswet AVG ruimte biedt voor historisch onderzoek in het CABR door nabestaanden, en voor genealogisch onderzoek in het algemeen.¹⁸

¹⁶ In de [wetgevingstoets concept Archiefbesluit 20xx](#) (p. 4/5) van 18 juni 2024 gaat de AP in op de mogelijkheden voor raadpleging op afstand in een online omgeving en het al dan niet kunnen verstrekken van kopieën.

¹⁷ [Overheid.nl | Consultatie Archiefbesluit 20xx](#). Zie ook: [Advies over het ontwerp archiefbesluit - ACOI publicaties](#).

¹⁸ Overweging 160 van de AVG luidt: "Wanneer persoonsgegevens met het oog op historisch onderzoek worden verwerkt, dient deze verordening ook voor verwerking met dat doel te gelden. Dit dient ook historisch onderzoek en onderzoek voor genealogische doeleinden te omvatten, met dien verstande dat deze verordening niet van toepassing mag zijn op overleden personen."

Genealogisch onderzoek is immers niet alleen uitzoeken wie je voorouders zijn, wanneer ze zijn geboren en gestorven. Het gaat ook om hun achtergronden en geschiedenis en dat is dus ook historisch onderzoek, of er nu wel of niet een publicatie uit voortvloeit. Misschien is het raadzaam om voor onderzoek door nabestaanden toch een extra wettelijke grondslag te realiseren; het oordeel daarover laten we over aan de wetgevingstoets door de AP en de minister.

ACOI begrijpt niet goed waarom het wetsvoorstel een totaal nieuwe procedure introduceert met het nieuwe artikel 17a Archiefwet 1995 (artikel I D van het wetsvoorstel). Wat is hiervan precies het nut, wat is de noodzaak, en wat levert het op aan extra mogelijkheden ten opzichte van de bestaande wettelijke principes voor inzage in beperkt openbare archieven? ACOI adviseert om de betreffende procedure uit het wetsvoorstel te schrappen, op grond van de volgende overwegingen:

- In het project Oorlog voor de Rechter, waar het NA deel van uitmaakt, is al uitgebreid gesproken over openbaarheid en privacy. Het gevoel bekruipt ACOI dat de algemeen rijksarchivaris na de invoering van dit wetsvoorstel eenzelfde (ingewikkelde) belangenafweging moet maken. Daarbij lijkt de aanname dat het nieuwe wettelijke wegingskader alsnog de oorspronkelijke plannen mogelijk maakt, omdat de algemeen rijksarchivaris dan aan de online toegang tot het CABR voor iedereen een dusdanig “zwaarwegend algemeen belang” kan toekennen dat er aan de bescherming van persoonsgegevens minder gewicht toekomt.
- In de nieuwe procedure zijn echter evengoed nog steeds passende maatregelen vereist om te voorkomen dat de persoonlijke levenssfeer “onevenredig” wordt geschaad. Door het consortium Oorlog voor de Rechter waren de volgende maatregelen voorzien: een toetsing aan het Nationaal Register van Overledenen voor de dossiers van verdachten, het blokkeren van veelgebruikte zoekmachines, een privacy waarschuwing op de website, interactieve voorlichting tijdens het raadplegen, en een procedure voor de behandeling van reacties en klachten, waaronder de mogelijkheid voor mensen om hun persoonsgegevens offline te laten halen (*notice and take down*). Zijn dit de passende maatregelen voor het CABR of moet er op grond van het wegingskader in het wetsvoorstel straks nog meer gebeuren?
- Verder is in het wetsvoorstel het besluitvormingsproces omgeven met extra stappen. Zo moet de algemene rijksarchivaris niet alleen het verantwoordelijk overheidsorgaan dat de documenten heeft overgebracht (in dit geval de minister van Justitie en Veiligheid) om advies vragen, ook kunnen belanghebbenden zienswijzen indienen en eventueel bezwaar maken en in beroep gaan bij de rechter tegen het voorgenomen besluit van de algemene rijksarchivaris.
- Tot slot is in het wetsvoorstel een delegatiegrondslag opgenomen waardoor de minister in het Archiefbesluit nadere regels kan stellen aan de procedure. Waar moeten we dan aan denken? Zijn dat andere punten dan die al in het ontwerp voor het nieuwe Archiefbesluit waren meegenomen?

Alles overziend vreest ACOI dat de onzekerheid door deze procedure nog jaren kan aanhouden. Bovendien is er een reële kans dat u aan het einde van de rit evengoed niet uitkomt bij onbeperkte beschikbaarstelling van het CABR aan iedereen. Dan zult u, of uw opvolger, alsnog moeten starten met de inrichting van een digitale studiezaal voor onderzoek op verzoek en onder voorwaarden.

ACOI steunt de overige voorgestelde wetswijzingen

ACOI steunt de overige voorgestelde wijzingen van de Archiefwet 1995 en het wetsvoorstel voor de Archiefwet 20xx. Deze zijn sowieso noodzakelijk, ook voor raadpleging van het CABR op verzoek en onder voorwaarden via een digitale studiezaal.

- Het gaat ten eerste om de opheffing van het verbod op het verlenen van inzage in archieven met bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens¹⁹; op die manier is een uitzondering voor archivering in het algemeen belang die de AVG toestaat, expliciet en volledig vastgelegd in de Archiefwet (dus voor overheidsarchieven).²⁰
- Ten tweede gaat het om de mogelijkheid om de openbaarheid van een archief na overbrenging alsnog te beperken.²¹ Het kan namelijk voorkomen dat dossiers zonder openbaarheidsbeperking worden overgebracht, maar dat op een later moment toch blijkt dat hierin bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens van nog levende personen voorkomen; zo'n fout moeten we dan echt kunnen herstellen.²²
- Het was al mogelijk om een openbaarheidsbeperking te verlengen, en het wetsvoorstel brengt hierin geen verandering. Dat is goed, want voor het CABR is het beperkingsbesluit onlangs met één jaar verlengd tot 2026; voor het CABR was de maximumtermijn van 75 jaar gekozen, maar dit is door de gestegen levensverwachting te kort gebleken. In het wetsvoorstel voor de nieuwe Archiefwet 20xx is de maximumtermijn verhoogd naar 110 jaar. Overigens hangt de daadwerkelijke beperkingstermijn af van de aard van de overgebrachte archieven.

Specifiek voor het CABR adviseert ACOI de minister om de beperking van de openbaarheid nogmaals met een passend aantal jaren te verlengen. Een beperkingsbesluit is immers de eerste waarborg die de Archiefwet biedt om de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer te beschermen van mensen die voorkomen in overheidsarchieven. De beperking fungeert als een soort markering, waardoor de archiefdienst weet waar op te letten bij het verlenen van inzage. Omdat openbaarheidsbeperkingen vermeld zijn in de online inventaris, weet bovendien ook het publiek dat er voorwaarden gelden om de betreffende dossiers te mogen raadplegen.

Tot slot

U heeft gevraagd om dit advies op 6 mei op te leveren. Door omstandigheden is het iets later geworden, maar het blijft een heel symbolisch moment. Want op 4 en 5 mei staan wij ieder jaar collectief stil bij de Tweede Wereldoorlog, bij de doden die zijn gevallen, bij de bevrijding én bij de lessen die wij uit de gebeurtenissen van destijds moeten blijven trekken. De oorlog heeft diepe wonden geslagen, wonden die nu 80 jaar later nog steeds niet geheeld zijn, of die zelfs nog onbekend of onbespreekbaar zijn voor betrokkenen en nabestaanden.

¹⁹ Dit betreft de aanpassing van artikel 2a, onderdeel d, Archiefwet 1995 (Artikel I A van het wetsvoorstel).

²⁰ Artikel 9, eerste lid, AVG bevat een verbod op het verwerken van bijzondere persoonsgegevens. In artikel 9, tweede lid, onder j, AVG is dit verbod niet van toepassing wanneer de verwerking noodzakelijk is met het oog op archivering in het algemeen belang overeenkomstig artikel 89, eerste lid, AVG. Archivering in het algemeen belang omvat alle handelingen met betrekking tot een archief (zoals overbrengen, beheer, maar ook beschikbaar stellen), wanneer dit wettelijk is opgedragen aan een archiefdienst. In artikel 2a Archiefwet 1995 is het verbod om bijzondere of strafrechtelijke persoonsgegevens met betrekking tot raadpleging en gebruik in stand gebleven. Door dit te schrappen kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die artikel 9, tweede lid, onder j en artikel 89 AVG bieden om ook archieven met bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens voor raadpleging en gebruik beschikbaar te stellen.

²¹ Dit betreft de aanpassing van artikel 15, tweede en derde lid, Archiefwet 1995 (Artikel I B van het wetsvoorstel).

²² Dit geldt alleen voor de Archiefwet 1995. In het wetsvoorstel Archiefwet 20.. was dit al geregeld.

Om die redenen is het belangrijk dat mensen historisch onderzoek kunnen doen in het CABR, niet alleen op de fysieke studiezaal, maar ook online en gebruikmakend van de full-text doorzoekbaarheid van de gedigitaliseerde dossiers. Tegelijk dienen we zo goed mogelijk de privacy te beschermen van nog levende mensen die in de dossiers voorkomen.

In dit advies hebben we niet alleen uw wetsvoorstel beoordeeld, maar bovendien naar een concrete oplossing gezocht. Wij hopen dat u onze aanbevelingen overneemt, en we zijn uiteraard van harte bereid om daarover verder met de regering en het parlement van gedachten te wisselen.

Ineke van Gent
Voorzitter Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding

BIJLAGE: WETTELIJKE SYSTEMATIEK INZAGE IN PRIVACYGEVOELIGE ARCHIEVEN

Onderstaande figuur is een vereenvoudigde weergave van de systematiek op basis van de huidige Archiefwet 1995, het wetsvoorstel voor de nieuwe Archiefwet, en de principes die geconsolideerd zijn in het ontwerp voor het nieuwe Archiefbesluit.

